

KÚRIA

Bfv.II.38/2013/5.szám

A Kúria Budapesten, a 2013. május hó 30. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

v é g z é s t:

A rablás büntette és más bűncselekmények miatt a terhelt ellen folyamatban volt büntetőügyben a terhelt védője által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva a Váci Városi Bíróság 1.B.432/2011/36. számú ítéletét, illetőleg a Budapest Környéki Törvényszék, mint másodfokú bíróság 2.Bf.381/2012/7. számú ítéletét hatályában fenntartja.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

I. A Váci Városi Bíróság a 2012. március hó 29. napján kihirdetett 1.B.432/2011/36. számú ítéletével a terheltet bűnösnek mondta ki

ñ rablás büntetében [Btk. 321. § (1) bekezdés],

ñ 2 rendbeli lopás vétségében [Btk. 316. § (1) bekezdés, (2) bekezdés II. fordulat c) és d) pontjait],

ñ 4 rendbeli lopás büntetében [Btk. 316. § (1) bekezdés - figyelemmel a (2) bekezdés II. fordulatának c) és d) pontjaira - a (4) bekezdés b/1. pontja], valamint

ñ 4 rendbeli testi sértés vétségében [Btk. 170. § (1) bekezdés].

Ezért őt - halmazati büntetésül - 2 év 6 hónap börtönre és 3 év

közügyektől eltiltásra ítélte. Az előzetes fogvatartásban töltött időt a kiszabott szabadságvesztésbe beszámítani rendelte.

Az ellene 1 rendbeli lopás büntettének kísérlete [Btk. 316. § (1) bekezdés - figyelemmel a (2) bekezdés c) és d) pontjaira - és a (4) bekezdés b/1. pontja] miatt emelt vád alól felmentette.

Rendelkezett az előterjesztett polgári jogi igényről, a lefoglalt bűnjelekről és a felmerült bűnügyi költség viseléséről.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az ügyész a terhelt terhére, az 1 rendbeli lopás büntette miatt emelt vád alól felmentő rendelkezése ellen és a büntetés súlyosítása végett, míg a védő a büntetés enyhítése érdekében jelentett be fellebbezést.

A Pest Megyei Főügyészség a felmentő rendelkezés elleni fellebbezést visszavonta, míg a büntetés súlyosítása végett bejelentett fellebbezést módosítva, a minősítés megváltoztatása érdekében is fenntartotta. Azt indítványozta, hogy a másodfokú bíróság azon cselekményeket is rablásként minősítse, amelyeket az elsőfokú bíróság dolog elleni erőszakkal elkövetett lopásként értékelte és a sértett sérülésével járt együtt a dolog elvétele. Ez esetben a könnyű testi sértés külön rendbeli bűncselekményként nem állapítható meg, mert beleolvad a rablásba. A 3. tényállási pont tekintetében pedig, ahol a terhelt a sértettet meglökte, ugyancsak rablás megállapítását indítványozta lopás helyett.

A Budapest Környéki Törvényszék, mint másodfokú bíróság a 2012. november hó 8. napján tartott nyilvános ülésen meghozott 2.Bf.381/2012/7. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet megváltoztatta:

a terhelt 2 rendbeli lopás vétségeként, 4 rendbeli lopás büntettéként, valamint a 4 rendbeli testi sértés vétségeként értékelte cselekményeit 5 rendbeli rablás büntettének [Btk. 321. § (1) bekezdés], és 1 rendbeli lopás vétségének [Btk. 316. § (1) bekezdés, (2) bekezdés II. fordulat c) és d) pont] minősítette.

A terhelttel szemben kiszabott börtönbüntetés és a közügyektől eltiltás tartamát egyaránt 6-6 évre súlyosította.

Rendelkezett egy további magánfél által előterjesztett polgári jogi igényről, egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

A jogerős ítélet felülvizsgálati indítvánnyal érintett történeti tényállása a következő:

1.

A terhelt 2011. május hó 10. napján 07.15 óra és 07.30 óra körüli időben a presszó előtti területen az utcán egyedül sétáló 62 éves sértett fülében észrevette az arany fülbevalót, melyeknek a megszerzését elhatározta. A sértett után indult és mögé lépett. A háta mögül megragadta a sértett mindkét fülbevalóját és ezzel együtt néhány hajtincset, azokat erősen megrántotta és kitepte a sértett füléből, majd a helyszínről elfutott. A terhelt a

cselekmény során a sértett néhány hajtincsét is kitépte a fülbevalókkal együtt.

Menekülés közben a terhelt az egyik fülbevalót elveszítette, amelyet utóbb a helyszín közelében megtaláltak és a sértett részére visszaszolgáltatták. A cselekmény következtében a sértett füle megsérült, felpuffedt, fájdalmas volt, mely sérülés 8 napon belül gyógyult.

A sértett fülbevalóinak értéke összesen 15.000 forint volt, melyből 7.500 forint a visszaadással megtérült. A sértett fennmaradó 7.500 forint kárát a terhelt édesanyja a tárgyalás során megtérítette.

Az 1. számú sértett 2011. május 10. napján feljelentést tett és kérte az elkövető felelősségre vonását.

3.

A terhelt 2011. május hó 25. napján 07.30 óra körüli időben a vasútállomás elhagyatott részén az utcán egyedül sétáló 88 éves 2. számú sértett fülében észrevette az arany fülbevalóit, melyeknek a megszerzését elhatározta. Ezt követően a sértett után indult, mögé lépett és őt egy ízben meglökte, aki azonban nem esett el, mivel a botjára támaszkodott. Erre a sértett mindkét fülbevalóját a terhelt megragadta, majd azokat a sértett füléből kiszakította.

A sértett fülbevalójának az értéke 20.000 forint volt.

A sértett kárát a terhelt édesanyja a tárgyalás során megtérítette.

A 2. számú sértett a 2011. május hó 25. napján tett tanúvallomásában kérte az elkövető felelősségre vonását.

4/b.

A terhelt 2011. július hó 22. napján 09.00 óra körüli időben az óvoda előtti járdaszakaszon az [akkor is] egyedül sétáló 64 éves 3. számú sértett fülében észrevette az arany karika alakú fülbevalóit, melyeknek a megszerzését elhatározta. Ezt követően a sértett után indult, mögé lépett és egy hirtelen rántással a sértett mindkét füléből kitépte a karika alakú arany fülbevalóit.

A sértett a fenti cselekmény során a bal fülcimpa szakított sebzését szenvedte el, mely sérülés nyolc napon belül gyógyult.

A sértett fülbevalóinak értéke 23.000 forint volt.

A 3. számú sértett sérelmére elkövetett [4/a. és 4/b. tényállási pontok] bűncselekmények során összesen felmerült 46.000 forint sértetti kárt a terhelt édesanyja a tárgyalás során 40.000 forint erejéig megtérítette.

A 3.számú sértett a 2011. július hó 22. napján tett tanúvallomásában kérte az elkövető felelősségre vonását.

5.

A terhelt 2011. július hó 20. napján az óvoda előtti járdaszakaszon az egyedül sétáló 66 éves 4. számú sértett fülében észrevette az arany fülbevalóit, melyeknek a megszerzését elhatározta. Ezt követően a sértett után indult, majd a sértett elé ugrott és egy rántással kiszakította a sértett mindkét arany fülbevalóit.

A sértett fülbevalóinak értéke összesen 35.000 forint volt.

A sértett a fenti cselekmény során a fülcimpa sebzését szenvedte el, mely sérülés nyolc napon belül gyógyult.

A sértett kárát a terhelt édesanyja a tárgyalás során megtérítette.

A 4. számú sértett a 2011. július hó 20. napján tett tanúvallomásában kérte az elkövető felelősségre vonását.

6.

A terhelt 2011. július hó 23. napján 10.00 óra körüli időben az egyedül sétáló 83 éves 5. számú sértett fülében észrevette az arany karika alakú fülbevalóit, melyeknek a megszerzését elhatározta. Ezt követően a sértett után haladt, majd hátulról egyszerre ragadta meg a sértett fülbevalóit és azokat egy rántással kitepte a sértett füléből.

A sértett fülbevalóinak értéke összesen 30.000 forint volt.

A sértett a fenti cselekmény során mindét fül felületet szakított sebzését szenvedte el, mely sérülés nyolc napon belül gyógyult.

Az 5. számú sértett a 2011. július hó 23. napján tett tanúvallomásában kérte az elkövető felelősségre vonását.

Az elsőbírói ítélet indokolása szerint e tényállási pontokban leírt cselekmények során nem merült fel olyan személy elleni erőszakos támadás, fenyegetés, erőszak, amelynek a célja az idegen dolog elvétele lett volna. Valamennyi cselekmény 1-2 mp-ig tartott, a sértetteknek - még ha akarták volna - esélyük sem volt védekező magatartást kifejezteni, az idő rövidségére tekintettel. E cselekmények kapcsán az erőszak dolog elleni erőszaknak minősül, mivel a sértettek fülbevalóit nem rendeltetésszerűen vette ki a terhelt a fülükből, nem kapcsolta ki azokat, hanem kitepte, adott esetben sérülést is okozott nekik. Önmagában azonban az a magatartás, hogy egy hirtelen mozdulattal hátulról az elkövető egy pillanat alatt kitepi valakinek a füléből a fülbevalóját, nem

minősülhet olyan erőszaknak, amelyeknek a célja az, hogy a dolgot el tudja venni, hanem kizárólag annak a módja, ahogyan megszerzi a terhelt a fülbevalókat.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint a terhelt az 1., 3., 4/b., 5. és 6. tényállási pontok vonatkozásában a Btk. 321. § (1) bekezdésében meghatározott, és aszerint minősülő rablás büntettét valósította meg. Indokolása szerint a terhelt e tényállási pontok esetében a sértettek testi épségét az elvenni szándékolt dolgon keresztül, az elvétellel egyidejűleg, közvetlenül támadta, hisz a sértettek - a 2. számú sértett kivételével [3. tp.] - 8 napon belül gyógyuló sérülést szenvedtek el.

Ekként az elvétel során, a dologra irányuló erőszak egyidejűleg áttevődött a sértettek személyére is, mely az elkövetés jellege folytán egyúttal akaratot lenyűgöző volt. A 3. tényállási pontban érintett idős sértett kizárólag azért nem esett el, mert botjára támaszkodva meg tudta magát tartani. Ezt a terhelt által alkalmazott fizikai ráhatást a másodfokú bíróság akaratot megtörő, lenyűgöző erejűként értékelte.

II. Az ügyben meghozott első- és másodfokú ítélet ellen a terhelt meghatalmazott védője nyújtott be felülvizsgálati indítványt a Be. 416. §-a (1) bekezdésének b) pontja alapján arra hivatkozással, hogy a cselekmények téves minősítése miatt törvénysértően súlyos büntetés kiszabására került sor.

A felülvizsgálati indítvány szerint jogerős ítéletében a másodfokú bíróság a tényállás 1., 3., 4/b., 5. és 6. pontjában rögzített cselekményeket tévesen minősítette dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás helyett rablás büntettének. Az e körben évtizedek óta egységes és töretlen ítélkezési gyakorlat a kétféle elkövetési módot és ahhoz igazodóan a lopás és a rablás cselekményét az eredeti értelme, rendeltetése alapján választja el. E tényállási pontoknál a terhelt által alkalmazott erőszak nem a sértettekre, hanem az elvenni szándékozott dologra irányult. Az erőszak csak közvetetten tevődött át a sértettekre, az esetleges sérülés kizárólag a fülbevaló elvételének módjából származott.

Sérelmezte továbbá a védő a felülvizsgálati indítványában azt, hogy

- ñ nyomozás során a nyomozó hatóság a kötelező védelem ellenére az ügyvédet több ízben nem értesítette a kihallgatásokról,

- ñ mérsékelte a védelem lehetőségét az a körülmény, hogy a miután a vádhatóság a fellebbezési tárgyaláson változtatta meg fellebbezését, a minősítés megváltoztatására tett indítványra, a súlyosabb minősítés elleni védekezésre a bíróság nem biztosított felkészülési lehetőséget.

A Legfőbb Ügyészség a BF.179/2013. számú átiratában a felülvizsgálati indítványt részben törvényben kizártnak, részben

alaposnak tartotta. Kifejtette, hogy a nyomozás során elkövetett esetleges eljárási szabálysértés nem tartozik a felülvizsgálatot megalapozó, a Be. 416. §-a (1) bekezdésének c) pontjában meghatározott eljárási szabálysértések közé és nem befolyásolja a vád törvényességét. Hasonlóképpen ún. relatív eljárási szabálysértés lehet a Be. 321. §-ának (4) bekezdésében meghatározott eljárási szabály megsértése - a súlyosabb minősítés lehetőségére tekintettel a védelem felkészülése érdekében a tárgyalás elnapolásának a lehetővé tétele.

A Legfőbb Ügyészség ugyanakkor az egyes cselekmények jogi minősítését és a törvénysértően súlyos büntetés kiszabását támadó részében alaposnak tartotta a felülvizsgálati indítványt. E körben kifejtette, hogy a következetes jogalkalmazói gyakorlat szerint a rablás megállapíthatóságához a dolog elleni erőszakkal elvett javak esetében a sértettekre áttevődött erőszaknak is lenyűgöző erejűnek, akaratot bénítóknak kell lennie. Az alapul fekvő ügyben az irányadó tényállás 1., 3., 4/b., 5. és 6. pontjaiban a sértettek ellenállása az elvétel során fel sem merült a váratlan, és csak másodpercekig tartó elkövetési mód következtében. Ennél fogva nem vonható le olyan következtetés sem, hogy a fülbevaló kitépése, a fülcimpák sérülése és az elkövetés váratlan jellege folytán a sértettek akaratának a megtörésére alkalmas, ekként rablási erőszak volt. A tényállási 3. pontjában érintett idős sértett vonatkozásában sem lehet megítélése szerint azt állítani, hogy sértett a terhelt magatartása folytán védekezésre képtelen állapotba került, és ebben a helyzetében tulajdonította el tőle a terhelt a fülbevalóit. Mindezek folytán a tényállás 1., 3., 4/b., 5. és 6. pontjában megjelölt cselekmények üzletszerűen, dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás vétségének, továbbá az 1., 4/b., 5. és 6. tényállási pontok esetén könnyű testi sértés vétségének minősülnek, következésképpen rablásként értékelésükre a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével került sor. A téves minősítés folytán törvénysértően súlyos a kiszabott büntetés is.

A legfőbb ügyészség ezért azt indítványozta, hogy a Kúria a felülvizsgálati indítványnak adjon helyt és a Budapest Környéki Törvényszék, mint másodfokú bíróság 2.Bf.381/2012/7. számú ítéletét változtassa meg. A terhelt 5 rendbeli rablásként értékelt cselekményét minősítse 5 rendbeli, a Btk. 316. §-ának (1) bekezdésében meghatározott, a (2) bekezdés II. fordulatának c) és d) pontja szerint minősülő lopás vétségének, valamint 4 rendbeli, a Btk. 170. §-ának (1) bekezdésében meghatározott könnyű testi sértés vétségének és egyúttal a másodfokú bíróság által kiszabott fő- és mellékbüntetés tartamát mérsékelje. Egyebekben az elsőfokú és másodfokú ítélet hatályában fenntartását indítványozta.

A Kúria a Be. 420. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott, amelyen a védő a felülvizsgálati indítványában foglaltakat

fenntartotta.

A Legfőbb Ügyészség képviselője az átiratukban foglaltakkal egyező nyilatkozatot tett.

A terhelt felszólalásában kihangsúlyozta, hogy nem akart fájdalmat okozni a sértetteknek.

III. A Kúria a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott határozatot az abban rögzített tényállás alapul vétele mellett egyrészt a felülvizsgálati indítványban megjelölt - a Be. 416. § (1) bekezdésének b) pontjában meghatározott - okból, valamint - a Be. 416. §-a (1) bekezdésének c) pontjában írt egyéb eljárásjogi felülvizsgálati okok tekintetében - hivatalból [Be. 423. § (4)-(5) bek.] bírálta felül.

Ennek során a védő által előterjesztett felülvizsgálati indítványt és a Legfőbb Ügyészség nyilatkozatát egyaránt alaptalannak találta.

A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, amelyre csak a törvényben pontosan meghatározott feltételek esetén van lehetőség. Az 1998. évi XIX. törvény [Be.] 416. § (1) bekezdésének a) és b) pontja alapján felülvizsgálatnak büntető anyagi jogi szabálysértés, valamint a c) pontja alapján - a Be. 373. § (1) bekezdésének I. b) vagy c) pontjában, illetve a II-IV. pontjában pontosan meghatározott, kimerítően felsorolt - eljárási szabálysértések esetén van helye.

1.

A védő felülvizsgálati indítványában azt sérelmezte, hogy a nyomozás során a terheltet a kötelező védelem ellenére több ízben védő jelenléte nélkül hallgatták ki gyanúsítottként és ezzel a nyomozó hatóság súlyos eljárási szabálysértést követett el.

Eljárási szabálysértést eredményezett továbbá, hogy az ügyész a másodfokú bíróság nyilvános ülésén a terhelt terhére bejelentett fellebbezését megváltoztatva súlyosabb minősítés megállapítását indítványozta, a másodfokú bíróság mégsem biztosított felkészülési lehetőséget a terhelt és a védő számára az eltérő minősítés elleni védekezésre.

A Kúria azt állapította meg, hogy az eljárási szabálysértésekre hivatkozó részében a védő indítványa törvényben kizárt felülvizsgálati indítvány.

Állásfoglalásának kialakítása során abból indult ki, hogy - amint arra fentebb már utalás történt - felülvizsgálatnak a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a Be. 416. §-a (1) bekezdésének c) pontja alapján kizárólag a Be. 373. §-a (1) bekezdésének I. b)

vagy c) pontjában, illetve II-IV. pontjában pontosan meghatározott, kimerítően felsorolt eljárási szabálysértések [illetve - e bekezdés d) pontja alapján - a súlyosítási tilalom megszegése] esetén van helye.

A védő ilyen, a felülvizsgálatot megalapozó [ún. abszolút] eljárási szabálysértésre nem hivatkozott.

A nyomozás során esetleg megvalósult eljárási szabálysértések nem tartoznak a Be. 416. § (1) bekezdésének c) pontjában meghatározott szabályszegések közé.

A Be. 310. §-ának (2) bekezdése szerint a vád megváltoztatása esetén a bíróság a tárgyalást a védelem előkészítése érdekében elnapolhatja, ha azt a vádlott, illetőleg a védő indítványozza. A Be. 321. §-ának (4) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy amennyiben a bíróság az ügydöntő határozat meghozatala előtt azt állapítja meg, hogy a vád tárgyává tett cselekmény a vádirati minősítéstől eltérően minősülhet, a tárgyalást a védelem előkészítése érdekében elnapolhatja, erre nézve a jelenlévő ügyészt, a vádlottat és a védőt meghallgatja.

A következetes ítélkezési gyakorlatnak megfelelően e rendelkezések a másodfokú eljárás sajátosságaihoz igazodóan [amikor az ügyész a váddal már nem rendelkezhet] - a Be. 345. §-a alapján - a másodfokú eljárásban is érvényesülnek. Ennek megfelelően az eltérő minősítés lehetőségének a felmerülése esetén a másodfokú bíróságnak is lehetőséget kell biztosítania a védelemnek az eltérő minősítéshez igazodó védelem előkészítésére.

Utal e körben a Kúria arra, hogy a tárgyalásnak ez okból történő elnapolása csak lehetőség. Arról a bíróság mindig az adott ügy körülményeinek a mérlegelése alapján dönt. Kétségtelen viszont, hogy e tárgyban a döntését megelőzően nem mellőzheti a törvényben felsorolt személyek előzetes meghallgatását, amelynek a másodfokú bíróság nem tett eleget. E kérdésben a terhelt és a védő meghallgatását elmulasztotta és ezáltal valóban eljárási szabálysértést követett el.

A részletezett eljárásjogi rendelkezés megszegése azonban ún. relatív eljárási szabálysértés, amely a jogerős ügydöntő határozat felülvizsgálatát nem teszi lehetővé. Az alapul fekvő ügyben pedig kifejezetten formális volt, miután egyrészről a minősítés-változtatással érintett cselekmények alapján eleve rablás büntette miatt került sor a vádemelésre, illetve másrészről a tárgyaláson jelen lévő védő ilyen indítványt nem terjesztett elő és perbeszédében sem sérelmezte meghallgatásának az elmaradását [lásd.2.Bf.381/2012/7. sorszámú másodfokú tárgyalási jegyzőkönyv].

E fenti indokok alapján állapította meg a Kúria, hogy az eljárási szabálysértésekre hivatkozó részében a védő indítványa a törvényben kizárt felülvizsgálati indítvány.

2.

A Be. 416. § (1) bekezdésének b) pontja alapján a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen felülvizsgálatnak van helye, ha a bűncselekmény törvénysértő minősítése, a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki vagy törvénysértő intézkedést alkalmaztak. Erre a felülvizsgálati indokra hivatkozott a védő, amikor azt állította, hogy jogerős ítéletében a másodfokú bíróság a tényállás 1., 3., 4/b., 5. és 6. pontjában rögzített cselekményeket tévesen minősítette [dolog elleni erőszakkal elkövetett] lopás vétsége helyett rablás büntetettének, mert a terhelt által alkalmazott erőszak nem a sértettekre, hanem az elvenni szándékozott dologra irányult és csak közvetetten tevődött át a sértettekre.

A Kúria e körben a védő felülvizsgálati indítványát és a Legfőbb Ügyészség azzal egyetértő nyilatkozatát nem találta alaposnak.

2.1. Elöljáróban azt rögzíti, hogy az eltérő minősítésre hivatkozó felülvizsgálati indítvány alapján akkor is helye lehet a felülvizsgálati eljárás lefolytatásának, ha a jogerős határozatban kiszabott büntetés az indítvány szerint megváltozó minősítéshez igazodó büntetési tétel keretei közé esik.

Kétségtelen, hogy a büntető anyagi jog szabályainak a megsértése csak akkor felülvizsgálati ok, ha erre tekintettel törvénysértő jogkövetkezmény alkalmazására került sor. A törvénysértő jogkövetkezmény alkalmazásával kapcsolatban azonban a Kúria állandó gyakorlata szerint [lásd például a BH 2011.98. számú eseti döntésben]: „Felülvizsgálati eljárásban megállapított törvénysértő minősítés esetén a büntetés abban az esetben is lehet törvénysértő, ha az a törvényes minősítésnek megfelelő büntetési tétel keretei között került kiszabásra.”

2.2. A Btk. 321. §-ának (1) bekezdésében meghatározott rablás büntetettét az követi el, aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el mástól, hogy evégből valaki ellen erőszakot, avagy az élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz, illetőleg valakit öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyez.

A rablás bűncselekménye egyaránt sérti a tulajdoni viszonyokat és a személy cselekvési szabadságát. E kettősségre, a lopás és a kényszerítés között fennálló cél-eszköz viszonyra figyelemmel a törvény a rablás (1) bekezdésben meghatározott első fordulatót ún. összetett bűncselekményként [delictum compositum] határozta meg. A kényszerítés az eszközcselekmény és a lopás a célcselekmény. Az elkövető igazi célja, a végső célja az idegen dolog eltulajdonítása. Célzatos azonban az erőszak és/vagy a fenyegetés alkalmazása is. Az elkövető ezeket az elkövetési módokat - a személy elleni erőszakot, valamint az élet vagy a testi épség

elleni közvetlen fenyegetést - a dolog elvételének a biztosítása végett alkalmazza.

A következetes ítélkezési gyakorlat szerint a rablás tényállásában szereplő erőszak alatt személy ellen irányuló olyan fizikai erő kifejtését kell érteni, amely fizikai ráhatás alkalmas arra, hogy a megtámadott személy fizikai ellenállását leküzdje. A rablási erőszaknak lenyűgöző erejűnek, akaratot bénítóan, olyannak kell lennie, amely alkalmas a sértett akaratának a megtörésére. Az ilyen fokú erőszak nem teszi lehetővé, hogy a megtámadott az ellenállás és az engedelmesség között választhasson. Arra kényszerül, hogy a dolog elvételét tűrje.

A rablás bűncselekményének a szabályozásában a Csemegi Btk. megalkotása óta érdemi változás nem történt. Ugyanazokat az elkövetési magatartásokat ugyanazokkal az indokokkal rendeli büntetni a ma hatályos Btk. - és majdan a július 1-jétől hatályos negyedik büntető törvénykönyvünk is - mint annak idején az első büntető törvénykönyvünk, ezért a rablási erőszak értelmezésére a jogirodalomban és a joggyakorlatban már több mint száz éves tapasztalat áll rendelkezésre.

Kriminológiai megközelítésben [ahogy Angyal Pál fogalmazza meg - lásd Angyal Pál: A magyar büntetőjog kézikönyve, 11. A rablás és zsarolás, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-T. Kiadása, Budapest, 1934. 18. oldal] a rablás fogalmilag támadás valamely ingó dologra vonatkozó tulajdonjog, illetőleg birtok ellen és egyben támadás valamilyen személy ellen, tehát összetett deliktum, amelyben a lopás fogalmi eleme körébe eső dologelvétel sajátyszerűen egyesül a személy elleni erőszakkal. A lopás az a gerinc, amelyre mintegy ránőve jelentkeznek azok a különös tevékenységek [erőszak vagy fenyegetés a dologelvétel vagy a dolog megtartása céljából, öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyezés a lopás véghezvitele céljából], amelyek ezt a különben lopásként minősülő cselekményt átviszik az önállósult rablás fogalmának keretei közé. Angyal még képletet is felállít: rablás=lopás+személy elleni erőszak, amely képlet jobboldalán mutatkozó két elem nem egyszerű összegződése, hanem vegyülése alakítja ki a rablásnak - mind a lopástól, mind a személyes szabadság megsértésétől minőségileg különböző - törvényes fogalmát. [Angyal im. 20. oldal.]

2.3. Amint azt az alapügyben eljáró bíróságok is részletesen vizsgálták, a rablás és a dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás elhatárolása szempontjából annak van meghatározó jelentősége, hogy a fizikai erőszak személy vagy dolog ellen irányul-e [lásd BH 1992.228]. További kérdés, hogy az adott esetben megvalósult személy ellen végrehajtott erőszak eleget tesz-e a rablási erőszakkal szemben támasztott követelményeknek, vagy e fogalmi körön kívül esik

Angyal szerint „A rablásnál személy elleni erőszak [vis in homine] kell, azaz olyan embertől eredő és harmadik személyre közvetlenül ható fizikai erő, amely a cél elérésére alkalmas.” Ehhez képest nem ilyen rablási erőszak a csupán dolog ellen alkalmazott erőszak, vagy a személyt dolgon keresztül érintő erőszak. Az ily módon történt dologelvétel nem lép ki a lopás keretéből [Angyal im. 25. oldal]. Ez a megállapítás [is] maradandó értékű és maradéktalanul irányadó napjainkban is.

A személyt dolgon keresztül érintő erőszakra a Curia gyakorlatából Angyal a következő példákat hozza: lopásért büntette a Curia a tettest, amikor a nyak-zsinóron lógó ékszert leszakította; a pálinkás korsót kirántotta a sértett kezéből; a sértett ujjáról a gyűrűt erőszakkal lehúzta, vagy a pipát a sértett szájából kiragadta. Ugyanígy minősült, amikor a vádlott a teljesen ittas ember pénzes zacskóját letépte. Ezeket tekintette annak idején a Curia és tekinti ma is a Kúria olyan cselekményeknek, amelyek a dolgon keresztül érintették ugyan a megtámadott személyt, de ezen túlmenő hatást nem fejtettek ki.

Ezekről a cselekményekről, amelyek dologra irányulnak, de a dolog elvételén keresztül „csupán” érintik a dolog birtokosát, el kell különíteni azokat az esetet, amikor a dologra kifejtett erőszakos magatartás már nemcsak érinti, hanem kifejezetten hatást fejt ki a megtámadott személyre. Mai ítélkezési gyakorlatunk ezt úgy fogalmazza meg, hogy a dologra kifejtett erőszak áttevéődik a megtámadott személyre. Ilyen helyzetet mutat be a BH 2010.143. szám alatt közzétett döntés, amelynek ismertetésére alább a 2.7. alatt még sor kerül.

A jelen felülvizsgálat alapjául szolgáló ügyben azonban még ennél is több történt. A terhelt a sértettek fülbevalóját kitepte azok füléből. Az elkövetési tárgyat nem a dologra és/vagy a dolog rögzítő szerkezetére gyakorolt erőszak alkalmazásával kívánta eltulajdonítani. Az emberi testhez erre rendelt szerkezettel rögzített tárgyakat, a fülbevalókat megragadta és kitepte a rögzítési pontjukból. E rögzítési pont az élő természetes személyek teste volt. A Kúria mindebből azt a következtetést vonta le, hogy a terhelt erőszakos cselekménye nem dolog ellen, hanem kifejezetten személy ellen, a sértett személyek teste ellen irányult és ténylegesen közvetlenül arra fejtette ki a hatását.

2.4. Tipikus esetben a Btk. 321. §-ának (1) bekezdésében meghatározott rablás úgy valósul meg, hogy az első cselekményével az elkövető leküzdi a sértett ellenállását, és amikor ez már megtörtént [akár valamilyen jelentős erőszakkal, akár egy kisebb erőszakhoz társuló fenyegetéssel, illetve élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel], ez megbénítja a sértettet abban,

hogy megfelelően küzdjön a dolog elvételével szemben. Ezek után - módszertanilag egy következő fázisban - valósul meg a dolog elvétele. E két fázis megléte azonban nem szükségszerű a rablás megállapításához és egyébként is csak elméletileg [quasi módszertanilag] különböztethető meg. A törvényi tényállás és az ítélkezési gyakorlat a rablás megállapításához ilyen követelményt nem támaszt.

Angyal szerint a rablás csak oly dologelvétel lehet, amely a személy részéről jövő vagy jöhető ellenállás kizárásával megy végbe. Nyilvánvaló, hogy a rabláshoz oly erőszak kívántatik meg, amely a sértett akaratát teljesen lenyűgözi, az ellenállás és behódolás között választási szabadságot nem enged, tehát oly fokú, amely alkalmas arra, hogy a sértettet a dologelvétel tűrésére vagy a követelt dolog haladéktalan átadására kényszerítse. Egyszóval, a rabláshoz vis absoluta kell, s nem elég a vis compulsiva. [Angyal im. 26. oldal.]

Mindezt a Kúria ma is követendőnek tartja. A rablási erőszak lényege, hogy olyan jelentős a hatása, amely a sértett ellenállását megtöri, illetve kizárja. A rablási erőszakot a mai joggyakorlat is a vis absoluta fogalma alá vonja, amelynek az a lényege, hogy az erőszak a sértett ellenállását megtöri vagy kizárja. Az elkövető olyan erőszakot alkalmaz, amely ellen a sértett nem képes védekezni.

A Kúria a jelen ügyben azt állapította meg, hogy a terhelt olyan erőszakot alkalmazott, amely a sértettek eredményes védekezését, ellenállását kizárta. Sajátos módon a védő is arra hivatkozott a felszólalásában, hogy a bűncselekmények elkövetési módja folytán a terhelt a legkisebb ellenállásba ütközött. A fizikai erőszak terhelt által alkalmazott módja valóban kizárta a fizikai ellenállást, mert elháríthatatlan és lenyűgöző volt.

2.5. Angyal is kiemeli, hogy általában közömbös az, hogy az elkövető milyen módon és eszközökkel éri el vagy véli elérni a sértett akaratának a teljes lenyűgözését, illetőleg ellenállási erejének a teljes legyőzését. Közömbös, hogy izomerejét, állati vagy mechanikus erőket vesz-e igénybe, hogy szoros értelemben vett fegyvert avagy más - a szemben álló erő letörésére - alkalmas eszközt használ-e. Ha azonban az eszköz vagy a mód olyan, amely közvetett hatásában zárja ki az ellenállás lehetőségét, akkor az alapeset második fordulatainak [ez az öntudatlan vagy védekezésre állapotba helyezés] megállapítása kerülhet szóba. [Angyal im. 27. oldal.]

2.6. Ezeket a szempontokat vette figyelembe a Kúria is, amikor az állapította meg, hogy a másodfokon eljáró Budapest Környéki Törvényszék helyesen minősítette a terhelt felülvizsgálati

indítvánnyal érintett cselekményeit rablás büntettének [dolog elleni erőszakkal elkövetett] lopás vétsége helyett.

Abból indult ki, hogy a rablás megállapításához olyan személy elleni erőszakos elkövetési magatartás szükséges, amely a sértett ellenállását teljesen lenyűgözi, az ellenállás és a behódolás közötti választás szabadságát kizárja. Ez a megközelítés biztosítja annak az ugyancsak következetes gyakorlatnak az érvényesülését, hogy az erőszak nem önmagában, hanem a sértetthez való viszonylatában lehet vis absoluta. Nincs tehát abszolút értelemben vett erőszak, mert az erőszak mindig relatív. A terhelt és a sértett viszonylatában értékelendő valamely erőszak olyannak, amely kizárja vagy nem zárja ki a sértett ellenállását. Ezek voltak azok az érvek, amelyeket a Kúria figyelembe vett a döntésének kialakításakor.

2.7. Hasonlóan foglalt állást a Kúria a BH 2010.143 szám alatt közzétett döntésében, amely szerint rablás valósul meg, ha az elkövető a sértett értékének megszerzése érdekében közvetlenül magára az elvenni kívánt dologra úgy fejt ki erőszakot, hogy a támadó magatartás [ellökés, rángatás, földre esett sértett vonszolása] következtében az erőszak a dologról áttevődik a sértett személyére és ezáltal a dolog elvétele megakadályozni akaró sértett ellenállását megtöri. A valóságban itt is az történt, hogy az elkövető megragadta a sértett kezében tartott táskát, amelybe viszont a sértett makacsul kapaszkodott. Ennél fogva a földre került és ott a táskájával együtt vonszolták.

Ebből a döntésből a Kúria jelen ítélező tanácsa ellentétes következtetést vont le, mint amire a Legfőbb Ügyészség és a nyilvános ülésen jelenlévő képviselője az érvelésében jutott. Azt állapította meg, hogy amennyiben az elkövető által személy ellen alkalmazott erőszak olyan lenyűgöző és elháríthatatlan, hogy az eredményes védekezésre eleve nincs is mód, ez a személy elleni erőszakkal végrehajtott lopást [azaz a rablást] nem minősíti vissza lopássá.

2.8. Mindezek folytán az alapul fekvő ügyben első fokon eljáró Váci Városi Bíróság tévesen állapította meg, hogy a tényállás 1, 4/b., 5. és 6. pontjában leírt cselekmények során nem valósult meg olyan személy elleni erőszakos támadás, amelynek célja az idegen dolog elvétele volt. A támadás valóban csupán 1-2 másodpercig tartott valamennyi cselekmény végrehajtása során és a sértetteknek valóban esélye sem volt a védekező magatartás kifejtésére. Ennek indoka azonban éppen az elkövetés módjában és emellett az egyéb körülményekben - így az erőkülönbségben és a gyorsaságbeli különbségben - ragadható meg.

Helyesen állapította meg ezért a másodfokú bíróság, hogy a terhelt

a sértettek testi épségét az elvenni szándékolt dolgon keresztül - az elvétel módja [a fülcimpából való kitépés] folytán - az elvétellel egyidejűleg közvetlenül támadta, és e testi épség elleni támadás következtében a sértettek - egy kivétellel - nyolc napon belül gyógyuló sérülést szenvedtek el. Az erőszak közvetlenül irányult a sértettek teste ellen és az elkövetés jellege folytán egyúttal akaratot lenyűgöző volt.

2.9. A tényállás 3. pontjában rögzített cselekmény sértettje, a láthatóan idős, 88 éves 2. számú esetében pedig a terhelt a sértett teste ellen intézett erőszakos támadás [meglökés] folytán kialakult helyzetet - a sértett egyensúly vesztését, illetve az egyensúly megőrzése végett tett védekező mozdulatát, a botra támaszkodását - használta ki annak érdekében, hogy fülbevalóit a füleiből kitépje. A sértett testére kifejtett erőszak hatását ebben a helyzetben is helyesen értékelte a másodfokú bíróság lenyűgöző erejűnek, amely hatás alatt nem volt képes megakadályozni dolgának az elvételét.

Mindezekre figyelemmel - s miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 423. §-ának (5) bekezdése alapján hivatalból köteles - a Kúria felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, s a megtámadott határozatokat - a Be. 426. §-a alapján - hatályában fenntartotta.

A Kúria határozata elleni fellebbezést a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, a felülvizsgálatot pedig a 416. §-a (4) bekezdésének a b) pontja zárja ki.

A Be. 418. §-ának (3) bekezdése szerint minden jogosult csak egy ízben nyújthat be felülvizsgálati indítványt, kivéve, ha az újabb felülvizsgálati indítvány benyújtása a 416. § (1) bekezdésének e) vagy g) pontján alapul. A Be. 421. §-ának (3) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy az ugyanazon jogosult által ismételten előterjesztett, illetőleg a korábbival azonos tartalommal ismételten előterjesztett indítvány elutasítására vonatkozó határozat hozatalát a Kúria mellőzheti.

Budapest, 2013. május hó 30. napján

Dr. Molnár Gábor Miklós s.k. a tanács elnöke, Dr. Krecsik Eldoróda s.k. előadó bíró, Lászlóné dr. Verebélyi Edina s.k. bíró

A kiadmány hitelével:

bíróági ügyintéző
NYM